

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

23 juni 2021

INSTRUCTIE: VEILIG KNOTTEN EN SNOEIEN

Wil je van deze instructie a.u.b. nauwkeurig kennis van nemen en elkaar daar tijdens het werk op aanspreken. Want de leiding heeft daarvoor ogen en oren te kort, veilig werken moeten we met elkaar doen. We willen dat een ieder na het werk zonder ongelukken weer naar huis kan.

Waarom knotten en snoeien we?

1. Beheer van cultuurhistorische landschapselementen op oudhollandse wijze. De boeren onderhielden dit hout voor stook- en werkhout, windvang en erfafscheiding. Ze hadden ook een boomgaard voor appels en peren en ander fruit.
2. Zonder knotten gaan knotbomen binnen een aantal jaren verloren, doordat de takken te zwaar worden en afscheuren bij storm.
3. Knotbomen horen in dit landschap thuis en zijn een woonplaats voor vogels, insecten en diverse planten als mossen en varens.
4. Hoogstamfruitbomen moet regelmatig gesnoeid worden om ze goed vrucht te laten dragen.

Werken met handgereedschap

We werken met jiri-zagen (speciale knotzaag), revolverzagen, stokzagen, takkenschaar en een enkele keer een snoeischaar en een ladder bij een boom met een stam hoger dan 1,5 m.

Ieder gereedschap heeft zijn eigen tak dikte:

Snoeischaar tot 1,5 cm

Takkenschaar tot 4 cm

Revolverzaag tot 5 cm

Jirizaag na 5 cm

Stokzaag na 5 cm

Diverse zagen hebben een beschermhoes, laat deze op de centrale plek liggen, zodat ze niet weg kunnen raken.

Laat geen zagen slingeren. Zorg dat niemand erop kan gaan staan, als je de revolverzaag even moet neerleggen, zet deze recht op in de grond, zodat deze goed zichtbaar is.

Kijk om je heen als je er mee loopt, zwaai er niet mee.

Als je koffie gaat drinken of takken opruimt, neem de zaag mee naar de verzamelplek of koffieplek. Het gereedschap is zo weg of onvindbaar.

Er zijn handschoenen, het is veiliger om ze te gebruiken, vooral aan de hand waarmee je niet zaagt. Aan de zaaghand helpt een handschoen als je snel last hebt van blaren.

Er zijn ook oranje of gele hesjes voor als je langs de weg bezig bent, dit is voor de veiligheid, zodat weggebruikers je kunnen zien.

De EHBO-doos bevat pleisters, jodium en wat verband. Als je wat hebt, waarschuw even dan helpen we je. Als er iets ernstigs is dan kunnen we bellen. Maar probeer vooral te voorkomen dat het nodig is.

De belangrijkste regel is dat je je eigen grenzen aanhoudt, laat je beslist niet opjagen. Juist als je moe wordt, moet je oppassen want dan wordt de kans op fouten en dus verwondingen groot. We zijn heel aangekomen en willen ook heel weggaan.

Bij de jiri-zaag en revolverzaag gebruik je één hand bij het zagen. Voor de meeste mensen de rechter en houd jezelf vast met de andere hand. Bij voorkeur aan een andere tak, zodat je niet in je eigen kunt hand zagen. Tijdens het zagen kan de zaag uit de zaagsnede springen! Trek de zaag stevig naar je toe, duw rustig zonder veel kracht te zetten van je af, dan doen de tanden het werk.

Zaag dicht bij de stam, dus geen lange uitsteeksels achterlaten.

Doorsnijdt de takkraag niet, dat zullen we in het veld uitleggen.

Altijd takken eerst een paar centimeter inzagen aan de kant waar je verwacht dat de tak gaat vallen. Bij schuine takken is dat de onderkant, maar bij rechtopstaande takken kan je dat vaak zelf kiezen. Het inzagen is noodzakelijk om te voorkomen dat de bast inscheurt bij het omvallen.

Een ladder heeft een onder- en bovenkant, te zien aan de treden. Zet de ladder schuin tegen de boom, zoek een deel uit waar de ladder goed tegenaan kan staan en druk hem stevig in de aarde, omdat hij anders kan gaan zakken als je erop staat; ook kan hij zo van onderen niet wegglijden. Zorg dat hij bovenaan goed door de stam en takken op zijn plaats wordt gehouden.

Bescherming van plant, dier en mens

Om te zorgen dat de bomen hun rol kunnen blijven spelen voor de natuur (denk aan vleermuizen); knotten we knotwilgen die in lanen staan om en om. Dat is ook veiliger voor de knotters en mensen vinden het beeld wat er dan ontstaan ook plezierig.

In bosjes laten we doorgesloten bomen staan en grote struiken als vlier.

Bij korte rijen wordt er ter plekke gekeken wat de optimale knotwijze is.

Veiligheid is heel belangrijk. Werk nooit vlak naast elkaar en nooit met twee aan dezelfde boom Een vrije boom ertussen is optimaal. Werk niet met je rug naar elkaar toe.

Werk zo veel mogelijk in tweetallen, hierdoor kan de één takken wegslepen, andere mensen wegsturen en elkaar afwisselen.

Kijk of de werkhoogte goed is, ver boven je hoofd werken is lastiger en vermoeiender.

Gebruik dan een ladder.

Let op je eigen veiligheid en zorg dat je ladder stabiel staat. Zorg dat je zelf stevig staat!

Vraag bij twijfel of ladder goed staat of over een dikke of enge tak de begeleider of een meer ervaren knotter om je te helpen.

Let op je omgeving terwijl je werkt. Let op andere knotters en vooral ook op wandelaars en kinderen. Stop met zagen als de tak tot $\frac{3}{4}$ is losgezaagd, waarschuw de omstanders; wacht tot deze op een veilige afstand staan en ga dan pas door met zagen. Roep nooit van onderen, timber of iets dergelijks. Je bent dan te laat.

Weet en gebruik de namen van je medeknotters, dan is een waarschuwing veel gericht.

Let goed op als je tak bijna valt. Houd jezelf vast, want een vallende tak kan wegglijden en jou omduwen of meetrekken. Let ook op dat je benen en voeten niet geraakt kunnen worden.

Afgezaagde takken moeten opgestapeld worden op hopen met de punt steeds in dezelfde richting anders wordt het een onontwarbare kluwen. Leg de dikke uiteinden, zaagkant richting weg of pad. Dat is bij het afvoeren handiger. Als we langs een openbare weg zagen, zorg ervoor dat de takken niet op de weg liggen of de einden daarop uitsteken.

Als je takken wegsleept let dan op de zagers. Waarschuw voordat je takken gaat wegtrekken anders trek je misschien iemand van zijn ladder.

Maak de boom waaraan je werkt altijd helemaal af en ruim de gezaagde takken op voordat je naar een volgende boom gaat. Laat ook geen takken in een sloot achter.

Werk op je gemak, als je moe wordt rust dan even uit of maak een praatje. Het is geen wedstrijd en het hoeft niet af. Help mee om na afloop het gereedschap schoon en droog op te ruimen.

Vergeet niet van de natuur te genieten. Waarschuw de begeleider als je iets interessant of nieuws ziet.

Halverwege drinken we koffie of thee en eten een koekje.

We stoppen met zagen 15 minuten voor het einde van de knotochtend dan gaan we opruimen.

We proberen de risico's zo klein mogelijk te houden:

Daarom vermelden we in een persbericht altijd:

Deelname is mogelijk vanaf 12 jaar en is gratis.

Jongeren tussen 12 en 16 jaar mogen meedoen onder begeleiding van een volwassene.

Er wordt geknot tot 12.30 uur.

Bij regen vindt het knotten geen doorgang.

Draag stevige schoenen te dragen en nauwsluitende kleding.

Werken met gemotoriseerd gereedschap

Soms werken we met een bosmaaier en kettingzaag op een elektrische motor en accu's. Dit mag alleen door mensen die daarvoor zijn opgeleid. Daar is ook speciale beschermende kleding voor.

Informatie

Geert van Poelgeest, 06 – 33 00 17 42 (Westland en Rijswijk)

Huub van 't Hart, 015 - 262 27 79 (Delft en Midden-Delfland)